MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA „PROBLEMY BADAŃ NAD OSADNICTWEM PRADZIEJOWYM"

W dniach 23—25 października 1989 roku we Wrocławiu odbyła się międzynarodowa konferencja poświęcona problemom badań nad osadnictwem pradziejowym środkowej i północnej Europy. Została ona zorganizowana przez Komisję Archeologiczną Oddziału Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu i Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie. Wśród uczestników obrad, obok archeologów polskich, obecni byli także badacze z Czechosłowacji, Danii i Niemiec.

Organizatorzy konferencji zaproponowali trzy grupy problemowe: 1) metodologiczne i metodyczne aspekty badań osadniczych, 2) wyniki i perspektywy współpracy archeologów i przedstawicieli nauk przyrodniczych w tych badaniach oraz 3) mikro- i makroregionalne badania nad osadnictwem pradziejowym w zróżnicowanych regionach. Zdecydowana większość uczestników konferencji przedstawiła referaty wiążące się z trzecią grupą problemową.

Po otwarciu przez prof. dr. hab. B. Gedigę wygłoszone zostały dwa referaty dotyczące metodologicznych aspektów badań osadniczych (doc. dr hab. S. Kurnatowski i doc. dr hab. J. Ostoja-Zagórski),

http://rcin.org.pl

które już na wstępie wywołały żywą polemikę wśród badaczy. W kolejnym referacie dr. E. Pleslová zajęła się metodyką badań terenowych, omawiając zagadnienie eneolitycznych struktur osadniczych w Czechach. Szczególną uwagę zwróciła przy tym na wykorzystanie metody elektromagnetycznej. Te trzy wystąpienia wyczerpały pierwszą grupę problemową.

Zanim jednak przejdę do omówienia kolejnych wystąpień, chciałbym uczynić wyjątek dla dwóch, nieco później prezentowanych referatów, w których znalazły wyraz zagadnienia wiążące się z drugą grupą problemową. Obydwa dotyczyły obszaru Szlezwika-Holsztynu, jeden poświęcony był przemianom przyrodniczo-osadniczym w wybranym mikroregionie (dr H. Dörfler), drugi zaś omówieniu znalezisk roślin uprawnych z I tysiąclecia n.e. (dr H. Kroll).

W trakcie prezentowania wystąpień dotyczących trzeciej grupy zagadnień stosowano przemienną prezentację kilku referatów uczestników z Polski i gości zagranicznych. Otworzyło ją wystąpienie dr. J. Burdukiewicza, w którym omówił problematykę struktur osadniczych w paleolicie schyłkowym Europy środkowej, na podstawie własnych badań obozowisk kultury hamburskiej z Polski. Problematyce osadnictwa neolitycznego poświęcone były dwa referaty. W pierwszym prof dr hab. J. Kruk scharakteryzował zagadnienia organizacji osadniczej i gospodarki w młodszej fazie neolitu na wyżynach lessowych dorzecza górnej Wisły. W drugim dr A. T. Leciejewiczowa zajęła się osadnictwem neolitycznym w dorzeczu środkowej Odry, zwracając szczególną uwagę na mikroregion osadniczy związany ze Wzgórzami Niemczańskimi (osadnictwo kultury ceramiki wstęgowej kłutej i kultury pucharów lejkowatych).

Kolejny referat przedstawił prof dr B. Hansel, który scharakteryzował terenowe badania archeologiczne, prowadzone na płaskowyżu Titel u ujścia Cisy na terenie Jugosławii. Stanowią one wzorcowy przykład kompleksowo prowadzonych mikroregionalnych badań interdyscyplinarnych w skali międzynarodowej (uniwersytety w Novym Sadzie i Berlinie Zachodnim). Następny uczestnik konferencji, prof dr H. Thrane, naświetlił problematykę przemian osadniczych epoki brązu w Danii na przykładzie badań zasiedlenia Fionii.

Dalszą grupę referatów otworzyło wystąpienie dr. J. Rydzewskiego, który omówił przemiany osadnicze w epoce brązu i żelaza na terenie Małopolski zachodniej. Doc. dr hab. G. Domański zreferował wyniki własnych badań terenowych i studiów dotyczących terenów nad dolną Nysą Łużycką i Lubszą (mikroregion gubiński), ograniczonych chronologicznie do okresu lateńskiego i wpływów rzymskich (kultura luboszycka). Mgr E. Kłosińska zajęła się charakterystyką osadnictwa w międzyrzeczu Prosny i Warty pomiędzy wczesnym i środkowym okresem epoki brązu, zwłaszcza w aspekcie zależności osadniczo-przyrodniczych. Przedstawiła je na przykładzie największego z wyróżnionych tam regionów osadniczych kultury trzcinieckiej. Znacznie szerszy zasięg terytorialny obejmowało wystąpienie mgr B. Butent-Stefaniak. Dotyczyło ono mianowicie osadnictwa wczesnej epoki brązu w dorzeczu górnej i środkowej Odry.

Trzy kolejne referaty przedstawili zagraniczni uczestnicy konferencji. Dr D.W. Buck scharakteryzował główne tendencje procesu osadniczego na obszarze Łużyc pomiędzy starszym okresem epoki brązu a wczesnym okresem lateńskim. Dr B. W. Bohn omówił dotychczasowe wyniki badań mikroregionalnych nad osadnictwem w rejonie Erfurtu, ograniczając ramy czasowe rozważań do kręgu kulturowego pól popielnicowych. Wystąpienie dr. E. Plesla dotyczyło problematyki stref kontaktowych grup kulturowych kręgu popielnicowego w Czechach, powiązanej z zagadnieniem przesunięć osadniczych.

Ostatni zespół referatów, dotyczących ziem polskich, otworzyło wystąpienie mgr. A. Mierzwińskiego poświęcone krytycznemu omówieniu dotychczasowego sposobu ujmowania przebiegu procesu osadniczego u ludności kultury łużyckiej na Śląsku i Łużycach. Następnie prof dr hab. Z. Bukowski przedstawił zarys przemian osadniczych i demograficznych w okresie kultury łużyckiej w Polsce, prezentujc ujęcie będące przedmiotem krytycznego omówienia w poprzednim referacie. Natomiast mgr B. Kirschke scharakteryzowała zasiedlenie Pojezierza Krzywińskiego między środkowym okresem epoki brązu a wczesnym okresem lateńskim, skupiając główną uwagę na kwestii ekosystemowych uwarunkowań doborów osadniczych.

Końcową grupę wystąpień tworzyły dwa referaty dotyczące strefy północnoniemieckiej. Jedno stanowiło omówienie osad z młodszej epoki brązu w północnych rejonach RFN (dr R. Busch), w drugim

http://rcin.org.pl

zaś znalazła się charakterystyka badań osadniczych nad wczesnym okresem wpływów rzymskich na terenie Meklemburgii (dr H. Stange).

Podsumowania wyników obrad dokonał doc. dr hab. J. Dąbrowski, zwracając uwagę na intensywny rozwój badań osadniczych w różnych krajach środkowej i północnej Europy i stojące przed nim zadania. W imieniu gości zagranicznych zabrał głos prof. dr B. Hansel, wyrażając wiele uznania dla postępu badań nad pradziejowym osadnictwem w Polsce.

Andrzej Mierzwiński

I WARSZTATY ARCHEOBOTANICZNE W IGOŁOMI

W dniach 8–10 maja 1990 r. w Igołomi koło Krakowa odbyło się spotkanie zebrane osób bezpośrednio zainteresowanych badaniami szczątków roślinnych zachowanych na stanowiskach archeologicznych. Inicjatorkami i organizatorkami spotkania były prof. K. Wasylikowa z Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie i mgr M. Lityńska z Zakładu Archeologii Małopolski IHKM PAN w Krakowie.

Uczestników, jako kierownik Pracowni Archeologicznej w Igołomi i gospodarz obiektu, przywitał prof. Z. Woźniak, a obrady otworzył prof. J. Machnik. W pierwszym dniu czas przeznaczono na referaty wprowadzające. Wygłosili je prof. K. Wasylikowa („Co to jest paleobotanika?") i prof. J. Krak („Charakterystyka archeologii w stosunku do paleobotaniki?"). W pierwszym z nich przedstawiono rys historyczny nauki i rolę szczątków roślinnych przy rekonstrukcji środowiska naturalnego, sposobu odżywiania się, a także jako źródła surowców. J. Krak podzielił się refleksjami na temat odmienności w podejściu do makroszczątków przez archeologa i paleobotanika i zwrócił uwagę na małą umiejętność ich przyktwania przez co liczba tego typu źródeł jest mała w stosunku do liczby badań. W drugim dniu paleobotanicy i archeolodzy przedstawili wyniki analiz przeprowadzonych na różnych stanowiskach archeologicznych. Wstępne wyniki własnych badań palinologicznych i geologicznych na grodzisku kultury łużyckiej w Wiślicy zaprezentowała dr I. Okaniewska-Nowaczyk, a mgr D. Nalepka zreferowała wyniki analizy zylkowej z torfowiska w Łopawie. Mgr J. Bednarczyk przedstawił niezwykle ciekawe obiekty związane z przechowywaniem i przetwórstwem zboża na osadzie kultury przeworskiej w Inowrocławiu, a mgr T. Łaszkiewicz omówił wyniki ekspertyz archeobotanicznych z kilku stanowisk z dorzecza górnej Warty z czasów od neolitu po okres nowożytny. Dr W. Gumiński zaprezentował uczestników spotkania z problem torfowiska Dudka w północno-wschodniej Polsce, a mgr J. Wierzbicki zaprezentował próbki materiałów paleobotanicznych z osady kultury pucharów lejkowatych w Pogorzeli, woj. Słupsk. Ostatni referat w drugim dniu obrad wygłosiła mgr M. Lityńska, omawiając problem dożywania szczątków roślinnych; był to jednocześnie pierwszy z serii tematów bardziej ogólnych, które zaplanowano na temat, ostatni dzień obrad. Dr K. Tunia, zainteresowany przyżytkowym zoologicznym pracownikiem, podzielił się uwagami na temat pierwszej sprawy zbioż. Dr B. Kostna omówił problem systematycznej oceny znalezisk archeobotanicznych. Na zakończenie mgr J. Wierzbicki przedstawił sposób pobierania próbek i ich zabezpieczenia na przykładzie materiałów z osady w Pogorzeli, a wspólnie z mgr W. Rączkowskim na podstawie własnych doświadczeń poruszyli kwestię współpracy między paleobotanikiem i archeologiem.

Organizatorzy spotkania w programie warsztatów wiele czasu przeznaczyli na dyskusję, której podstawą stały się wygłoszone referaty i komunikaty. Biorąc pod uwagę fakt, że spotkanie to było jednym z pierwszych, które zgromadziło czołowych przedstawicieli polskiej paleobotaniki i liczne grono archeologów, zakończenie to okazało się bardzo trafne. Świadczy o tym dyskusja, która była spontaniczna i bardzo ożywiona, choć wypowiedzi były szczerzej konkretne i rzeczowe. W dużej części dotyczyły metodycznej strony pobierania próbek i problemu ich reprezentatywności. Poruszono kwestię analiz palinologicznych i dendrochronologicznych. Obie strony zgodnie stwierdziły, że czasu brak jest

http://rcin.org.pl